

Valtioneuvoston oikeuskansleri

Viite:

LAUSUNTOPYYNTÖNNE 14.2.2011 (dnro OKV/144/1/2011)

Valtioneuvoston oikeuskansleri on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa vuoden 2007 eduskuntavaalien ääntenlaskentaa koskevaan kanteluun. Lausuntonaan oikeusministeriö kunnioittavasti toteaa seuraavan:

Vaaliviranomaiset

Vaalilain (714/1998) 10 §:n mukaan valtioneuvostossa oikeusministeriö toimii ylimpänä vaaliviranomaisena. Muita vaaliviranomaisia ovat vaalipiirilautakunta (vaalilain 11 ja 12 §), kunnan keskusvaalilautakunta (13 ja 14 §), vaalilautakunta ja vaalitoimikunta (15 ja 16 §) sekä vaalitoimitsijat (17 §). Vaaliviranomaisia ovat myös vaalilain 3 luvussa tarkoitetut väestökirjanpitoviranomaiset (Väestörekisterikeskus ja maistraatit) sekä ulkoasiainministeriö, joka vaalilain 4 §:n mukaan huolehtii ennakoäänestyksen toimittamisesta ulkomailla.

Eduskuntavaalien tuloksen laskennasta vastaavat viranomaiset

Vaalilain 5 §:n mukaan maa on eduskuntavaaleja varten jaettu 15 vaalipiiriin. Kutakin vaalipiiriä varten aluehallintovirasto asettaa vaalilain 11 §:ssä tarkoitetun vaalipiirilautakunnan.

Vaalilain 8 §:n mukaan äänestysalueena on kunta, jollei sitä ole tarpeen jakaa useampaan äänestysalueeseen. Äänestysalueita oli vuoden 2007 eduskuntavaaleissa koko maassa 2611. Kutakin äänestysaluetta varten kunnanhallitus asettaa vaalilain 15 §:ssä tarkoitetun vaalilautakunnan, johon kuuluu viisi jäsentä ja vähintään kolme varajäsentä. Vuoden 2007 eduskuntavaaleissa oli siten vähintään 20 880 vaalilautakunnan jäsentä ja varajäsentä.

Eduskuntavaalien tuloksen laskennasta säädetään vaalilain 7 luvussa. Sen mukaan kukin vaalipiirilautakunta

- huolehtii ennakoäänten laskennasta ja vaalipäivän äänten *tarkastuslaskennasta* (84, 86 ja 87 §) sekä
- vahvistaa vaalien tuloksen 3. päivänä vaalipäivän jälkeen kello 18 aloitettavassa kokouksessa (94 §).

Eduskuntavaalien vaalipäivän äänten *alustavasta laskennasta* huolehtii vaalilain 78 §:n mukaan kukin vaalilautakunta. Vaalilain 79 §:n mukaan vaalilautakunnan on pidettävä vaalipöytäkirjaa, johon merkitään muun ohella vaalipäivän äänestyksessä äänestäneiden lukumäärä sekä annettujen äänestyslippujen kokonaismäärä, kunkin ehdokkaan hyväksi annettujen äänten määrä ja mitättömiksi ehdotettavien äänestyslippujen määrä.

Oikeusministeriön vaaliohjeet

Ylimmän vaaliviranomaisen ominaisuudessa oikeusministeriö antaa tarkemmat ohjeet muille vaaliviranomaisille vaalien toimittamisesta. Ohjeet ovat olleet viimeisimmissä vaaleissa seuraavat:

- 1 Kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät
- 2 Vaalilautakunnan tehtävät
- 3 Ennakkoäänestys laitoksissa ja kotiaäänestys
- 4 Ennakkoäänestys kotimaan yleisessä ennakkoäänestyspaikassa
- 5 Ennakkoäänestys ulkomailla
- 6 Maistraatin tehtävät
- 7 Vaalipiirilautakunnan tehtävät

Tämän selvityksen liitteenä ovat käsiteltävänä olevan asian kannalta keskeiset vaaliohjeet nrot 2 ja 7 sekä vuodelta 2007 että vuodelta 2011.

Vaalien toimittamisessa käytetään oikeusministeriön vaalitietojärjestelmää (VAT). Ministeriö antaa muille vaaliviranomaisille järjestelmän käyttöohjeet (VAT-ohjeet). Vuoden 2011 eduskuntavaaleja varten ministeriö on antanut yhteensä 14 VAT-ohjetta.

Oikeusministeriön vaalikoulutus

Oikeusministeriö järjestää vaalipiirilautakuntien puheenjohtajille ja sihteereille neuvottelupäivän, joissa käsitellään eduskuntavaalien toimittamiseen liittyviä kysymyksiä. Vuoden 2007 neuvottelupäivä pidettiin 4.1. ja vuoden 2011 neuvottelupäivä 10.2. Tämän selvityksen liitteenä on muistiot molemmista tilaisuuksista.

Oikeusministeriö järjestää kuntien keskusvaalilautakuntien edustajille (puheenjohtaja, sihteeri ja mahdollinen muu henkilö/henkilöt) koulutusta eduskuntavaalien toimittamisesta. Vuoden 2007 eduskuntavaaleissa koulutustilaisuuksia oli 12 (8.-25.1. ja 9.2) ja vuoden 2011 eduskuntavaaleissa 15 (14.-25.2. ja 10.3.). Koulutustilaisuuksissa käydään läpi vaaliohjeissa ja VAT-ohjeissa mainittuja asioita. Tilaisuudet ovat osittain ns. koulutajakoulutuksia, joissa ministeriö kouluttaa keskusvaalilautakuntien edustajat siten, että näillä on valmius kouluttaa edelleen kunnan muut vaaliviranomaiset, muun muassa vaalilautakuntien edustajat. Vuoden 2011 koulutustilaisuuksista kertova oikeusministeriön kirje 21.12.2010 on tämän selvityksen liitteenä.

Oikeuskanslerin lausuntopyynnössä mainitut kysymykset

Oikeusministeriö pyysi valtioneuvoston oikeuskanslerin lausuntopyynnössä mainitusta asiasta selvitykset niiltä vaalipiirilautakunnilta, joiden toimintaa käsiteltiin Yleisradion MOT-ohjelmassa 31.1.2011. Selvitykset ovat tämän lausunnon liitteenä. Niistä käyvät

LIITTEET: Oikeusministeriön selvityspyyntö vaalipiirilautakunnille 18.2.2011
Helsingin vaalipiirilautakunnan selvitys 2.3.2011
Uudenmaan vaalipiirilautakunnan selvitys 3.3.2011
Keski-Suomen vaalipiirilautakunnan selvitys 24.2.2011
Eduskuntavaalit 2007: Vaaliohjeet nro 2 (Vaalilautakunnan tehtävät)
Eduskuntavaalit 2007: Vaaliohjeet nro 7 (Vaalipiirilautakunnan tehtävät)
Eduskuntavaalit 2011: Vaaliohjeet nro 2 (Vaalilautakunnan tehtävät)
Eduskuntavaalit 2011: Vaaliohjeet nro 7 (Vaalipiirilautakunnan tehtävät)
Muistio: Vaalipiirilautakuntien neuvottelupäivä 4.1.2007
Muistio: Vaalipiirilautakuntien neuvottelupäivä 10.2.2011
Oikeusministeriön kirje kuntien keskusvaalilautakunnille 21.12.2010 (OM 43/51/2010)